

Z čoho sa niektorí tak rozrušujú?

O posolstve V. V. Putina Federálnemu zhromaždeniu RF

04.12.2014 Vladimir Putin oznámil svoje pravidelné každoročné Posolstvo prezidenta Federálnemu zhromaždeniu. (originálny prepis jeho prejavu: <http://kremlin.ru/news/47173>). To spôsobilo rozčarovanie u všetkých tých, ktorí s dôverou očakávali ďalšie objasneniaⁱ.

Problém je v tom, že oni nechápu že už nežijeme v ZSSR, kde sa na zjazdoch a plenárnych zasadnutiach jedinej vládnucej strany (najmä v dobe Stalina) na báze nejakej to vedeckej teórie, hoc aj neslobodne, ale predsa len verejne analyzoval aktuálny stav vecí v krajine a ohlasovali sa ciele a úlohy politiky štátu do budúcnosti.

V postsovietskom Rusku, kde štátna ideológia je zakázaná ústavou (článok 13.2), sú verejné deklarácie politikov:

- Bud' nezmyselnými prázdnyimi rečami, ktoré vychádzajú z princípu „*jazyk bol daný človeku na to, aby zakryl absenciu vlastných myšlienok*“
- Alebo vychádzajú z princípu, ktorý spomenul už Ch. M de Talleyrand – „*jazyk bol daný človeku na to, aby skryl svoje myšlienky*“, tento princíp dopĺňa ešte jeden výrok „*kto vie ten pochopí, a kto nevie – je to jeho problém*“

Zato, na rozdiel od ZSSR, v postsovietskom Rusku je tu možnosť prednášať všelijaké slová – slobodne, no aj nezodpovedne.

* * *

Rozpaky liberálov

Najvýraznejšie a všestranne ich vyjadril Michail Epšteinⁱⁱ v článku „Od Sovietov k bobku“ (От совка к бобку), publikovanom v „Novoj Gazete“ 05.12.2014 (№ 137), hoci v ňom nie sú žiadne priame odkazy na Posolstvo prezidenta Federálnemu zhromaždeniu. Článok je špecifický tým, že je v ňom nielen *veľa prózy*, ale sú tam aj slová ktorých zmysel pozná len „pokročilá“ humanitná inteligencia, odtrhnutá od života v dôsledku neriešeného problému zaistenia metrologicky adekvátnej činnosti v humanitárnych disciplínachⁱⁱⁱ. Tiež sú tam alegórie, na pochopenie ktorých je potrebné prečítanie značného objemu „elitárnej“ umeleckej a sociálno-filozofickej literatúry, predovšetkým F. M. Dostojevského.

«Vyzerá to tak, že roku 2014 je súdené byť medzníkom v histórii Ruska. Postsovietska epocha, ktorá sa začala v r. 1991, prišla k svojmu koncu, nová ešte zatiaľ nemá meno, a nie je ani jasné, či bude vôbec označená nejakým sociálno-politickým termínom.

Najväčšia krajina čo do rozlohy, super ozbrojená, ale zbavená spojencov a jasnej ideológie sa odvážila hodiť výzvu celému svetu a „odštiepiť sa“ zo systému medzinárodného práva. Výzva čisto emocionálna a existenčná. Proti všetkým, napriek všetkému...^{iv}

Samozrejme, má to aj svoje pragmatické dôvody: korupcia, banditizmus, trestné činy, strach z odhalenia, vojna všetko zakryje... No týmto samým sa ale nedá vysvetliť entuziazmus krajiny v odhodlanosti hrdo a samostatne odporovať všetkým nastaveným pravidlám civilizácie. Poteší aj samotná možnosť odhodiť všetky pravidlá „nanútené Západom“ a žiť podľa svojej vlastnej vôle, „suverénne“. Neexistujú pre nás viac žiadne pravidlá: ani OSN, ani medzinárodný systém zmlúv, ani povinnosti prevzaté z minulosti. Sami sme páni svojej tajgy. Politológovia sa predhávajú v pokusoch vysvetliť túto náhlu iracionálnu zmenu kurzu. Dobré by bolo prečítať si Dostojevského a jeho „Zápisky z podzemia“, tam je napísaná celá predpoveď:

«*Napríklad nebudem vôbec prekvapený, ak sa zrazu v tej budúcej racionalite objaví z ničoho nič džentlman s neušľachtilým, alebo lepšie povedané so spiatočnickým a ironickým výrazom tváre, dá si ruky v bok, a všetkým nám povie: páni, čo poviete, nemali by sme celú tú racionalitu rozkopať na prach, aby všetky tie logaritmy šli do čerta a mohli si zasa žiť podľa svojej hlúpej vôle?*»

A takto sa začala ona, epocha „hlúpej vôle“, epocha výzvy všetkému, iba kvôli jednej jedinej „najvýhodnejšej“ výhode: prežiť si svoj vlastný rozmar, hoci ten najhlúpejší a s ničím neporovnateľný. Čím bude škodlivejší voči sebe, tým slastnejšia to výzva. Je to hra o holú existenciu, v žilách vrie krv a zastavuje sa rozum. Tu sa treba pozrieť nie do sociálno-politického, ale filozofického a psychologického slovníka. Čo je to existencia? Je to prosté jestvovanie, nepodložené žiadnym zákonom, odôvodnením, podstatou, - naprieky všetkému. Je to presný protiklad Descartovho racionalizmu: „Myslím, teda som“. Po našom je to presne naopak: „Som, teda vyzývam svoj rozum“. A ešte ostrejšie povedané: „Šaliem, znamená existujem“.

(...) vo svete existuje dokonca niečo nebezpečnejšie ako fašizmus alebo komunizmus. Táto ideológia je v porovnaní s fašizmom, ako jadrová zbraň ku klasickej. Reč je o panfóbií – totálnej nenávisti: nie k iným triedam, národom alebo rasám, ale k svetu ako takému.

Je to túžba po absolútnej hegemonii nad svetom a snaha diktovať mu svoju vôľu – alebo ho zničiť. Je to bláznivá, iracionálna idea svetovlády jednej bandy, ktorá prikladá k spánku celého ľudstva jadrovú hlavu.».».

Ďalej „veľa prózy“, ktoré preskočíme a uvedieme závery vyjadrené metaforicky na osnove poviedky F. M. Dostojevského „Bobok“:

«Hlavný hrdina poviedky Dostojevského sa v podnapitom stave túla po cintoríne a počuje rozhovory nebožtíkov. Vedomie neopúšťa nebožtíkov ihneď, ale postupne, v priebehu niekoľkých týždňov až mesiacov. Tento čas je im pridelený na pochopenie svojho života, pre pokánie. No pre nich sa tento moment stáva šťastnou chvíľkou, kedy sa konečne môžu odviazať od všetkých morálnych zábran. *«Čert to ber, čo tam po nejakom hrobe! Všetci tu budeme nahlas rozprávať o sebe a už sa ničoho nebudeme hanbiť... Všetko tam hore bolo len hnilými šnúrkami zviazané. Preč so šnúrkami, prežijeme tieto dva mesiace v nebanebnej pravde! Odhalíme sa a obnažíme!*

- *Obnažíme sa, obnažíme sa! – zakričali všetky hlasy».*

Ďalej znova „kopu prózy“ ktoré preskočíme a záver:

«Napríklad, je tu jeden taký, čo sa takmer celkom rozložil, a po šiestich týždňoch zrazu začal mrmlať iba jedno jediné slovo, samozrejme nezmyselné, – akýsi bobok: „Bobok, bobok...“»

Toto slovo „bobok“ môže poslúžiť k označeniu nastupujúcej epochy a vyplniť medzeru v sociálno-politickej terminológii. Všetka tá publicistika, geopolitika, zákonodarstvo ktoré útočia na krajinu, vzbudzujúce záchvaty entuziazmu, - je v princípe, samotný ten „bobok“. Praskajúca bublina posledného výdychu odchádzajúceho historického organizmu».

Bez rozvláčnosti a alegórií, z pohľadu liberála platí že:

- Rusko už dávno umrelo následkom toho, že kvôli hlúposti „Sovietov“ a nespočetných politikov odmietlo liberálnu – globálnu paradigmu civilizovaného strojitelstva.
- Tento nebožtík, ktorého rozklad sa ešte nazavšil, predstavuje hrozbu pre zvyšok „civilizovaného“ humanistického sveta progresívneho liberalizmu, a snaží sa ho stiahnuť so sebou do nebytia.
- Chápu to len vyberaní inteligenti („ľudia s jemnou dušou a neblomným duchom“: M. Epštein), ktorí vôbec nie sú „piatou kolónou“ inako zmýšľajúcich, ale osobnosti čeliace nezmyselnosti zadubenej väčšiny rozkladajúcich sa s'aby živých mŕtvych – „bobkov“, na ktorých sa zdegenerovali bývalí „Sovieti“.
- A nevypovedaná otázka: Čo robiť? – kam sa liberál podeje?

Cirkevné rozpaky

Tie vyjadril diakon Andrej Kurajev (<http://diak-kuraev.livejournal.com/722637.html>). Začína priamo fragmentom z Posolstva:

«Z posolstva prezidenta V. V. Putina Federálnemu zhromaždeniu RF:

Z čoho sa niektorí tak rozrušujú?

«Prebehlo historické zjednotenie Krymu a Sevastopol'a s Ruskom. Pre našu krajinu, pre náš národ má táto udalosť mimoriadny význam. Nakoľko, v Kryme žijú naši ľudia, samotné územie je strategicky dôležité, pretože práve tu sa nachádza prameň formovania rozmanitého, no celistvého ruského národa a centralizovaného Ruského štátu. Ved' práve tu, v Kryme, starodávnom Chersóne, alebo ako ho nazývali ruský letopisci – v Korsúne, prijal krst knieža Vladimír, a následne potom pokrstil celú Rus. A práve na tomto duchovnom základe naši predkovia prvý raz a navždy začali vnímať seba ako jeden národ. A z toho plynú všetky dôvody tvrdiť, že Krym, staroveký Korsún, Cherson, Sevastopol' majú pre Rusko obrovský civilizačný a posvätný význam. Presne tak, ako Chrámová hora v Jeruzaleme pre tých, ktorí vyznávajú islam alebo judaizmus. Presne tak sa k tomu budeme stavať my, **odteraz a navždy**».

Slovo „navždy“ tu zrazu nejako podrýva dôveru k textu. Len Boh zo Svojej Večnosti môže povedať „toto je navždy!“ . A v histórii ľudstva existujú hranice a zväzky majú sklón sa meniť.».

Ďalej na podporu svojich myšlienok uvádza fragment vystúpenia Mussoliniho z 9.mája 1936 pri príležitosti príračného znovuzrodenia Rímskej impérii (naznačujúc „iróniu Prozreteľnosti“ – v spojení s dátumom vystúpenia Musoliniho), v ktorom boli tiež použité slová „odteraz a navždy“ vo vzťahu k Etiópií, pričlenennej vtedy k Taliansku v dôsledku taliansko – etiópskej vojny (1935-1936), a kladie celú radu výhrad k V. V. Putinovi a pisateľom jeho prejavu, kde:

- «Použitie slov „chrámová hora“, „islam“ a „judaizmus“ vo výsledku neprinesie nič sľubné. Práve naopak, posielala nás razom do veľmi náročného, storočiami sa tiahúceho a neriešiteľného konfliktu».
- «... z náboženského pohľadu prirovnanie Chersónskej krstiteľnice k Jeruzalémskemu chrámu («sakrálny význam rovnaký ako Chrámová hora v Jeruzaleme pre tých čo vyznávajú judaizmus») nepôsobí presvedčivo» (po čom A. Kuraev dodáva objasnenie)
- «Štvrté rozpaky – čisto historické. No tie iba označíme a necháme stranou. Je to otázka historickej dôveryhodnosti kursúnskej legendy. V písomných zdrojoch aj cirkevno-historickej vede neexistuje jednotný názor v otázke či práve presne v Chersóne bol krstený knieža Vladimír. Jemne povedané. Prv, v časoch akademika A. A. Šachmatova a jeho práce „Korsúnska legenda o krstení Vladimíra“ sa historici domnievali že Vladimír sa krstil o dva roky skorej a v Kyjeve. «Táto legenda, ako aj letopis sa objavili nie skôr ako v poslednej štvrtine 11-stého storočia, čiže storočie po opísaných udalostiach. V skorších svedectvách sa takáto verzia nevyskytuje. V nich je opísané že knieža Vladimír sa krstil doma (v Kyjeve alebo Vasiljeve), a po dvoch rokoch sa rozhodol obrátiť na kresťanskú vieru celý národ a vypravil sa na Korsún, aby v gréckom meste prevzatou silou požiadal víťaza o učiteľov pravej viery: sebe našiel ženu – kresťanku a národu – duchovných. Nie je ťažké si všimnúť, že v zdroji, ktorý použil letopisec je obraz kniežaťa Vladimíra poníženy a zosmiešnený (zháňal si nevestu – tak sa pokrstil)... V dielach „rusky“ orientovaných sa potvrdzuje, že knieža Vladimír prijal Krst vo vlasti, a bol to akt slobodnej vôle; behom dvoch rokov sa vypravil na Korsún aby od tváre víťaza požiadal o duchovných, ktorý „by naučili národ kresťanskému zákonu“, a manželskou zmluvou upevnil vstup svojho štátu do rodiny kresťanských národov. Korsúnska legenda a s ňou spojené pamiatky popierajú slobodnú voľbu, zobrazujú charakter Vladimíra – ako pohana, nešetiac citenie národnej hrdosti ruského národa, a zaraďujú Krst ku Korsúnskej výprave ako príležitosť, ktorou disponovalo grécke duchovenstvo» (diakon Alexander Murmikov „Spomienka a pochvala“ mnícha Jakova a „Korsúnska legenda“ // Bohoslovecké práce zb.29 (M. 1989) http://odinblago.ru/pamat_i_korsun). Tak či tak, „Korsúnska legenda“ odráža grécky uhol pohľadu na Krst Kyjeva, vytvárajúcu polemiku s národno-ruskými akcentami rannejšieho „Slova o zákone a hojnosti“.
- «Po piate, to v akom kontexte sa obrátil ku kursúnskej legende prezident Ruska, vzbudzuje vojensko-politické obavy. Vymenujem prečo:
 - a) konflikt je znásobený imidžom a motívom sakrálnej vojny „za Jeruzalem“, „za vlastnenie Rakvy Pána“, „za krstiteľnicu svätého Vladimíra“. Nám nejde o plyn, ale o svätca!!!
 - b) sakrálnosť vojny privedie k totálnej heroizácii svojich bojovníkov a v rovnakej miere aj démonizácii nepriateľov. Je to očividná eskalácia konfliktu.

c) ospravedlnenie teritoriálnych zmien a vojenských aktivít (dokonca aj tie „najrozvážnejšie“ aktivity armády sú stále len vojenskou aktivitou) z pohľadov „pred storočiami to bola naša svätýňa“ môže spôsobiť nepredvídateľný politický dialóg po celom svete. Mnohé národy majú svoje historické pamätné miesta za líniou svojich súčasných hraníc».

- «Po šieste, behom tisíc rokov čo ubehli odo dňa udalostí, Cherson patril do zostavy Ruskej impérie len 200 rokov. Čo znamená že vo formovaní ruskej štátnosti a identity rolu nehral. Synovia a vnukovia svätého kniežat'a si nekládli úlohy vo forme dobývania vyslovene „dedovej krstiteľnice“».
- «Siedme rozčarovanie – cirkevno-kanonické. Upríamenie pozornosti k Chersonu stavia neprijemnú otázku čisto kánonického charakteru: ako konkrétne Krym bol vyvedený spod kompetencie konštantinopolského patriarchátu a prešiel pod kompetenciu „patriarchu severných krajín“?»
- Nakoniec, priznanie Krymu ako opory ruskej identity nás stavia na spoločnej rovine s extrémnymi ukrajinskými nacionalistami. Vyslovene oni nedávno presviedčali, že iba Ukrajina je nástupkyňou Kyjevskej Rusy a Vladimírovho Krstu. Ale pravdaže, my sa teraz odvážime vynechať Ukrajincov z tohto nástupníctva – podobne ako oni vynechávali nás?

História to nie je plynovod. Pokus vytvoriť historickú líniu od Chersonu do Moskvy, starostlivo obchádzajúc pri tom Kyjev je nadmieru fantastická.

Všeobecne, keď premýšľam nad týmto fragmentom posolstva prezidenta, stavia ma to pred voľbu: Buď pisatelia prezidentových prejavov patria k beznádejným „trojkárom“.

Alebo ma to vedie k záveru, že „táto exkurzia bola robená pre družstevníkov“.

A znamená to, že od historikov a nimi písaných „jednotných učebníc“ sa bude očakávať predovšetkým oduševnená efektívnosť, a absolútne nie historická dôveryhodnosť. Takže znova vchádzame do epochy ideológie. Pripomínam že podľa Marxa (a nie podľa súdr. Suslova) ideológia je vláda ilúzií.».

Oba fragmenty textom vyjadreného nepochopenia dokonca ukazujú, že majú v sebe veľa spoločného. Odkiaľ sa berie toľká jednotnosť tých, ktorých spoločnosť učila vnímať ak nie ako antagonistov, tak minimálne ako predstaviteľov dvoch vzájomne sa strániacich politických ideológií^{vi}?

* *
*

Každopádne, hľadanie odpovede na otázku v duchu pokusu objasniť osobné chápanie sveta: autorov textu prezidentovho Posolstva Federálnemu zhromaždeniu; V.V.Putina ako redaktora výslednej jeho verzie; M.Epšteina ako typického liberálneho intelektuála – autora prázdnych slov; A.V.Kurajeva ako jedného z hlavných PR-manažérov Ruskej Pravoslávnej Cirkvi, - môžu splodiť iba množstvo nezlučiteľných názorov, čo je podmienené osobitosťou subjektivismu tých, čo sa odhodlajú na riešenie tejto úlohy.

Odpoveď na túto otázku si vyžaduje vyjsť na inú úroveň posúdenia vecí – konceptuálnu, a na adekvátnu úroveň analýzy algoritmiky egregorov, spojených s každou koncepciou globalizácie: biblickou a Ruskou. Pri tomto prístupe možno vyjadriť to čo sprevádza ohlásenie troch textov: Posolstva prezidenta Federálnemu zhromaždeniu, článku M. Epšteina, a rozpakov A.V.Kurajeva.

Tu sa vyjasní príčina jednotného zmýšľania liberála a predstaviteľa cirkvi: obom morálne najviac vyhovuje biblický projekt zotročenia ľudstva v mene Boha. Avšak liberál je predstaviteľom jeho svetskej vetvy^{vii}, zatiaľ čo PR-manažér RPC je predstaviteľom jednej z jeho vieroučných vetiev^{viii}. A ich znepokojenie Posolstvom V.V.Putina Federálnemu zhromaždeniu – je dôsledkom toho, že obaja zacítili že z Ruska prichádza reálna hrozba biblickému projektu zotročenia ľudstva v mene Boha. No ani jeden ani druhý nie sú v stave pochopiť, v čom spočíva samotná podstata tejto hrozby. Preto M. Epštein sa uspokojil s vyjadrením svojich obáv o budúcnosť vo forme narážok, a A.V.Kurajev sa sústredil na to, že podľa jeho názoru je prezidentovo Posolstvo historicky nedôveryhodným a kanonicky neprípustným vo vzťahu k tradíciám RPC.

Z čoho sa niektorí tak rozrušujú?

Jednako pri posudzovaní problému na úrovni globálnych koncepcií a algoritmiky na nich naviazaných egregorov, tak „verejný text“ Posolstva V.V.Putina Federálnemu zhromaždeniu – vôbec nie je iba rozprávaním v priamej pojmovo definovanej forme, ale tiež metaforou, to jest alegóriou, vo vzťahu ku ktorej dôveryhodnosť, alebo nedôveryhodnosť rôznych historických alebo pseudohistorických faktov, na ktoré sa odvoláva V.V.Putin – nemá žiadny význam. No má iný zmysel. Konkrétne, A.V.Kurajev poukázal na to, že:

- „korsúnska legenda“ predstavuje krstenie Rusi, ako výsledok túžby Vladimíra zobrať si za manželku byzantskú cárovnú, kde Byzancia na túto požiadavku vychádzajúc zo svojich politických záujmov odpovedala tým že navrhla Vladimírovi pokrstiť sa a krstíť Rus;
- a verzia, ktorú momentálne podporuje RPC^{ix}, ukazuje vec ináč: Vladimír Rjurikovič – Rabinovič^x sa sám nadchol ideálmi historicky vytvoreného kresťanstva a nakoľko želal Rusi blaho, tak sa dal sám pokrstiť a inicioval krstenie celej Rusi.

„Korsúnska legenda“ chápaná ako metafora, ak sa podstatou zhoduje s biblickým projektom zotročenia ľudstva a národov v mene Boha^{xi} a ničením tých čo sa tomu protivia, tak potom je historicky dôveryhodná. Ona alegoricky rozpráva o agresii Byzancie (ako šíriteľky aj obeti biblického projektu) voči Rusi, ktorej „otvorila dvere“ pre vpád „elitarizovaná“ kniežaco-bojarská korporácia, ktorá si žiadala rovnako nezodpovednú a pôžitkársku vládu nad otrokmi, akou vládla „elita“ Byzancie: Vladimír zosobňuje v tejto metafore „elitarizovanú“ kniežaco-bojarskú korporáciu, žiadajúcu si Byzantskú cárovnú, pričom tá zosobňuje Byzantskú podobu života.

Práve v tomto kontexte konfliktu dvoch globálnych koncepcií – biblickej a Ruskej – treba chápať aj iné rozpaky A.V.Kurajeva. Práve tak sa A.V.Kurajev mylí tu, keď tvrdí:

«Použitie slov „chrámová hora“, „islam“ a „judaizmus“ vo výsledku neprinesie nič sľubné. Práve naopak, posielala nás razom do veľmi náročného, storočiami sa tiahnuceho a neriešiteľného konfliktu».

V realite zakladatelia všetkých ambrahámovských náboženstiev v rôznych dobách, v rôznych národoch učili svojich vrstovníkov jedno a to isté: Viere a dôvere Bohu, a životu pod diktatúrou svedomia s cieľom vytvorenia Kráľovstva Božieho na Zemi, v ktorom nikto z ľudí nebude ani pánom ani otrokom, jeden voči druhému. V tom je aj podstata Ruského projektu mnohonárodnej globalizácie.

Tá skutočnosť, že RPC považuje túto koncepciu globalizácie, vyjadrenú v Zjaveniach Jediného Zákona, za herézu, napriek slovám Krista „buď vôľa Tvoja na Zemi ako v Nebi“ – to je jej problém. No intelektuáli RPC by mali pochopiť, že J.V.Stalin obrodil patriarchát a zastavil prenasledovanie predstaviteľov cirkvi v r 1943:

- nie preto, aby oni obnovili kázne na tému „otroci, podriaďujte sa svojim pánom...“,
- ale preto, aby dal šancu hierarchii i stádu vrátiť sa k pravdivému prvotnému kresťanstvu. K nevyhnutnosti o ktorej biskup, episkop Ignatij Brjančaninov písal ešte v rokoch 1862 – 1866 v zápiskoch „O nevyhnutnosti Koncilu ohľadom súčasného stavu RPC“.

Všeobecne vyjadrené rozpaky a odmietnutie Posolstva V.V. Putina Federálnemu zhromaždeniu vyjadrujú, že biblický projekt globalizácie zašiel do slepej uličky a sám sa stal „bobkom“, uvedomujúcim si že je ešte živý, zatiaľ čo je už mŕtvy a reálne sa rozkladajúci (ak použijeme jazyk M.Epštejna), a budúcnosť – tá je v Ruskom projekte globalizácie, ktorá neráta s právom na parazitizmus, tyranii či otrokárstvo v akejkoľvek forme voči nikomu a práve preto je prítiažlivá pre všetkých ľudí na svete.^{xii}

Ohľadom perspektív tejto konfrontácie, tak v Koráne je verš: «Boh napísal: „Dosiahnem víťazstvo Ja aj Moji poslovia!“ » (kapitola 58, verš 21). Tak sa nepomýľte pri výbere strany, na ktorej chcete konať, a konajte podľa svedomia...

ⁱ „Pre pravého liberála niet dôstojnejšej práce, ako s dôverou očakávať ďalšie objasnenia“ (M.E.Saltykov-Ščedrin)

ⁱⁱ „Michail Epštein – jeden z najzaujímavejších a najvplyvnejších súčasných ruskojazyčných (keďže žije v USA) mysliteľov. Člen ruského Pen-klubu a Akadémie súčasnej ruskej slovesnosti“ (http://znamus.ru/page/mihail_epshtein). – Inak, široko známy v úzkych kruhoch, jeden z mnohých typických „ruských patriotov židovského pôvodu“, dávajúci prednosť „milovať Rusko“ spoza hranice, odkiaľ, podľa ich názoru sú tie problémy zreteľnejšie.

ⁱⁱⁱ Pozri prácu VP ZSSR „Osnovy sociológie“, Časť 1.

^{iv} Nepíše o USA, ktoré po vymazaní ZSSR z mapy sveta, sa už pomaly začínali vidieť v pozícií pánov sveta. Ale píše o „putinskom Rusku“, ktoré nejednakrát za posledné roky vravelo o tom, že takýto diktát je nesprávny a nemiestny.

^v No toto je už doslova o USA, - povedali sme si.

^{vi} A.V.Kurajev z pozície svojho nadobudnutého, celkom slušného (z pohľadu vzdelávania ale nie z pohľadu ovládania metodológie poznávania a tvorenia) vzdelania (prvé vyššie – filozofická fakulta MGU, katedra histórie a vedeckého ateizmu; neskôr – Moskovský seminár, Bukorešt'ský bohoslovecký inštitút, Moskovská cirkevná akadémia), hoc aj pri metodologicky vzdelávacej nedostatočnosti inštitúcií, sám musí dobre chápať že vo vnútrosociálnom aspekte samotná vierouka RPC – je jedna z mnohých ideológií. A adekvátne k tomu, otázka či RPC sama predstavuje moc ilúzie, alebo moc nadmiernej reálnosti, teda Boha, - je otázkou aktuálnou nielen vo vzťahu k životu na zemi, ale aj vo vzťahu k životu večnému. Akú životne adekvátnu odpoveď na ňu môže dať A.V.Kurajev?

^{vii} Materialistický ateizmus, priamo hlásajúci bezbožnosť, agnosticizmus, presvedčený o tom že Božiu existenciu nemožno dokázať, ani poprieť.

^{viii} Idealistický ateizmus, priamo hlásajúci že existencia Boha je predmetom viery a nie hodnoverných poznatkov. Pričom svoju skomoleninu interpretuje ako Božiu vôľu.

^{ix} V minulosti, ako je možné pochopiť z textu A.V.Kurajeva, RPC uznávala „Korsúnsku legendu“ a sama ju aj propagovala.

^x Jeho otec bol knieža Svjatoslav – Rjurikovič, jeho matka bola dcéra chazarského Rabína.

^{xi} Ne dávaj na úrok bratovi svojmu (v kontexte jedného plemena - židovi) ani striebro, ani obilie, ani nič iné čo možno dávať na úrok; len cudzincovi (t.j. nežidovi) dávaj na úrok... Potom synovia cudzincov (t.j. budúce pokolenia nežidov, ktorých predkovia vošli do zámerne nesplateľných dlhov voči plemenu úžerníkov jednej viery) budú stavať tvoje múry (tak aj dnes, životy mnohých arabských rodín-palestíncov úplne závisia od možnosti chodiť za prácou do Izraelu) a ich králi ti budú slúžiť. ... Národy a kráľovstvá, ktoré ti nebudú chcieť slúžiť, zahynú, a také národy budú úplne zničené. (Biblia, Staré ohováranie Boha)

Otroci, podriad'ujte sa pánom... Sluhovia, so všetkou bázňou sa podriad'ujte svojim pánom, nielen dobrým a miernym, ale aj zlým. Lebo je to milé Bohu, ak niekto myslíac na Boha, znáša bolesti a nespravodlivo trpí. (Biblia, Nové ohováranie Boha)

^{xii} Konkrétne, práve o takej spoločnosti sníval prezident USA Abraham Linkoln: „Nechcem byť otrokom, no v rovnakej miere nechcem byť ani pánom (majiteľom, otrokárom – varianty prekladu: naše objasnenie citátu). V tom je moje chápanie demokracie. Všetko čo sa odporuje tomuto chápaniu, odporuje demokracii“ (Karl Sendberg. Linkoln: <http://coollib.net/b/246741/read>). Demokrati ho za toto chápanie zavraždili...